

Milojka Žižmond Kofol

Iskanje polnine

Kadarkoli sem tako ali drugače izzvana, naj govorim o ženski literaturi, se počutim nelagodno. Ne samo, da ne vem, kaj naj si pod tem pojmom predstavljam, saj se v sebi nikoli nisem tako opredeljevala, v vprašanju celo zmeraj znova začutim zašiljeno ost, ki takšno literaturo takoj degradira in jo skuša zamejiti v razsežnosti, v katere se pravo pisanje nikoli ne ujame. Če je pisanje zaziranje v lastno opcijo sveta, če je črpanje iz lastnih izkušenj, če je kreiranje iz tistega, kar se spontano dogaja v nas, potem ženska pač ne more drugače, kot da piše žensko literaturo. V nas sta prepletena oba principa (v ženskem se skriva tudi moški in obratno) in meje med obema so zabrisane, četudi eden od principov gotovo prevladuje. Ker pišem iz lastnega doživljajskega sveta, se mi pač dogaja, da si izbiram ženske like, ker se z njimi lažje identificiram, hkrati pa se mi tudi zdi, da tega ne počnem iz razumske opredelitve, niti ne zaradi zavestnega postavljanja na stran ženske in načrtnega odrinjanja moškega. Navdihujejo me ženske pozicije v svetu, ki je vseeno (vsaj upam) prepleten z moškimi, ki jih ne ignoriram ali zlobno izpostavljam, celo nasprotno: iščem preplet med njima. Res pa je, da se mi spajanje med spoloma velikokrat zapleta v nasprotja in to je najbrž tudi zvesta slika življenskih položajev, ki jih doživljamo skozi vsakdan. Temeljni konflikt med spoloma obstaja, kot obstaja tudi večni privlak. Gre za različno dojetanje sveta in za specifičnost ženskega, ki se pogosteje najde v zemeljskem, konkretnem, na videz banalnem pristopu, ki pa je vendarle stvariteljski, a velikokrat zamolčan, potisnjen v ilegalo, nerazumljen, prehitro obsojan, še zlasti takrat, ko kakorkoli ogroža moškega. Ne samo, da niti v mojem življenju, niti v pisanju, nikoli ni bilo feministične nastrojenosti, celo alergična sem bila nanjo. In naj se še tako oziram po svojem izpisanem ženskem svetu, ne najdem junakinje, ki bi poudarjala svoj spol, ki ne bi hrepenela po tistem posvečenem zlitju obeh polov, ki edino zmore ustvariti celoto. Pravzaprav je v vseh hrepenenju po celoti. In četudi se moje junakinje velikokrat čutijo ogoljufane za ljubezen (mogoče zato, ker jo pojmujejo zelo svetostno), nikoli ne pristanejo na dokončen izgon moškega iz svoje sredice in če se to zgodi, se slejkoprej počutijo amputirane, prazne, z zavestjo, da je življenje brez prepleta polovično življenje. (Naslov Polovica ženske, ki ga nosi moja prva knjiga, torej sploh ni naključen.) Lahko bi rekla, da gre za iskanje polnine, v kateri sem navidezno bolj na strani žensk zgolj zato, ker se mi dozdeva, da jih bolje razumem in dojemam, da so mi skratka bližje. Brskanje po ženski intimi je zame samo navidezna obsesija, v resnici me zanima kompleten svet človeških občutij. V vsej svoji raznolikosti in neulovljivosti, ki je večni izziv.

Renče, julij 94

SEANSA

Cesta Pod hribom 23.

Večkrat se pripeljem sem, zadnje čase tudi čez dan in ne zmeraj samo zaradi nje. Če sem se sploh kdaj tu potikal zaradi nje. Najbrž sem tu iskal tistega človeka, ki je nekoč imel 25 in 30 let in veliko iluzij.

Če me kdo pobara, lahko pri priči stresem iz rokava več razlogov, zakaj sem na Cesti pod hribom in zakaj sem prav na tem parkirišču pod kostanji, ki so ga zadnje čase tlakovali z betonskimi križci, iz katerih lahko še zmeraj pokuka trava.

Tu je na novo odprta trgovina s športnimi potrebščinami in jaz sem kajakaš, smučar in bivši nogometaš. Tudi podvodni ribolov mi ni tuj in še kaj bi se našlo v zbirki tistega, s čemer sem že preizkušal svoj mačizem. Potem je tu mesnica, ki je najboljše založena od treh, štirih okoliških mesnic. V bližini je vulkanizer, h kateremu bi moral odpeljati avto in v skrajnem primeru bi se lahko spomnil, da pravkar prihajam od tam ali pa sem tja namenjen. Kajti razlog moram imeti, če me kdo vidi na Cesti pod hribom pred hišo št. 23, ki si jo ogledujem tudi čez dan, kot sem to dolgo počel samo ponoči. Zdaj prihajam pogosteje. Sem v krizi? Najbrž sem v krizi. Je to kriza srednjih let? Dolgo sem rad govoril, da poznam samo eno krizo: krizo mladih let, ko je bila Katarina moja. In sem bil ves svoj čas na tanki nitki med srečo in nesrečo. Zdaj sem ves čas v zlati sredini. Torej ni krize. Zatišje je. A morda je zatišje pred nevihto.

Rad bi opisal hišo na Cesti pod hribom 23, bolje, kot sem to storil zadnjič pri psihiatru:

»Opišite mi hišo.«

»Res ne vem, kakšna je, ker mi nikoli ne pride na misel, da bi si jo natančno ogledoval.«

»Zakaj pa potem ure in ure sedite v avtu pred to hišo in zakaj pravite, da se pri tem najbolj umirite in lahko najbolje premislite celo poslovne zadeve?«

»Ker je to res.«

»A kaj vas tako pomirja v zvezi s to hišo?«

»Povedal sem vam že, da tam stanuje bivša žena z najinima otrokoma. Sicer pa to, da zdaj tam stanuje, niti ni več važno. Važno je, da sem tja zahajal kot mlad fant, da sem tam vasoval, ji vzel nedolžnost, da sva tam do jutra poslušala Mata Collinsa in Jima Hendrixa in francoske šansone, ki se jih več ne spomnim, da sva jedla sendviče in pila vermut z ledom, da naju je njena mati kar naprej nekaj špionirala in da se je ona strašno bala izgubiti nedolžnost na kavču z rožasto prevleko, ker bi mama lahko opazila kri, potem pa jo je izgubila prav tam. In prav tam sva zaplodila prvega otroka in take stvari. Takrat so mi veliko pomenile. Tam mi je bilo pač lepo. Tam so še zmeraj iste škure – pravzaprav se spomnim samo škur.«

»In zdaj sedite tam in strmite v škure.«

»Ne, rekel sem, da se spomnim samo škur, ko ste me vprašali, kakšna je hiša.«

»In kakšna je? To pač morate vedeti, če cele ure strmite vanjo.«

»In vendar ne vem. Takšna je, kot vse starejše primorske hiše. S škurami, majhnimi podstrešnimi okni, sicer pa je zdaj dozidan nov del, v katerem stanujejo skupaj z otrokoma – in z njim. Tisti del je zgolj podaljšek starega, pravzaprav se od njega niti ne razlikuje veliko. Gradila je pač preprosto hišo. A saj vam pravim, da hiša ni važna.«

»Zakaj potem strmite vanjo?«

»Saj ne strmim v hišo. Hiša je samo tam. Rekel sem vam, da se samo spominjam tistega časa.«

»Torej strmite za stene, v življenje, ki je za njimi, v ljudi, ki zdaj živijo tam?«

»Tudi ne. Saj jih nikoli ne vidim. Mislim – to niso ljudje, ki bi kar naprej hodili okrog hiše in ven, življenje se dogaja nekje zadaj, na dvorišču, na balkonih, ki niso vidni s ceste. Nje nikoli ne vidim, niti ne vem več, kako izgleda. Njen človek... mož... je veliko zdoma in videl sem ga samo enkrat ali dvakrat. Otroci tudi ne tekajo po cesti gor in dol. Jaz vidim samo hišo in to je dovolj.«

»In vendar ne veste, kakšna je.«

»V sebi seveda vem. Ne znam pa je opisati. Vsekakor je bele barve. Stari del, kjer živi oz. je živela njena mati, je umazano roza barve. Škure pa so enake, le da so novejšje pač nove. Tudi stare so vzdrževane. Videti je, da skrbijo za obe hiši, če sta sploh dve... Kaj jaz vem, v zadrego me spravljate.«

»Pomirja vas pogled na staro hišo, kamor ste nekoč hodili, pogled na novo pa vas najbrž ne umirja, prav nasprotno?«

»Ne vem. Nisem razmišljal o tem. Sploh pa vam to pripovedujem bolj mimo-grede, ko ste me vprašali, kam hodim v trenutkih živčnosti.«

»Pa nikoli ne stopite v to hišo?«

»Ne, ne bi mogel. Pretrgali smo stike, kot sem vam že povedal. Ne verjamem v vsa tista pretvarjanja, saj otroci niso več moji. Zdaj imajo njega – mislim, že dolgo so skupaj. Odločil sem se, da ne bom posegal v to. Jaz tega ne zmorem.«

»In vendar ste vi njihov oče.«

»Ne počutim se kot oče. Nikoli se nisem tako počutil. To sem zamudil.«

»Pač pa se še naprej počutite kot Katarinin mož?«

»O tem sem seveda močno razmišljal. Ne kot mož. Kot njen možki. Kot tisti, ki je poslušal glasbo z njo in jo tolažil, ko se je skregala z materjo in... To je vsa ta zadeva s predanostjo, ki me ni izpustila. Končno se tudi nisem več poročil. Saj zdaj ni več tako. Rekel sem vam, da je niti ne zmorem več srečati, torej jo najbrž sovražim, ne pa, da bi še gojil... kar sem pač gojil. Dolgo je že, kar sva se ločila. To niti ne boli več.«

»Pa vendar hodite tja in nič ne veste o hiši kot taki.«

In tako je šlo v nedogled. Ne vem, kaj mi je pravzaprav skušal dokazati. Ali to, da sem pod temi kostanji v posebnem transu, kar pomeni, da je moje psihično stanje resno ogroženo ali da me je sesul ta neposrečeni zakon ali da sem še zmeraj bolešno ljubosumen. Ni pa to edini vzrok mojih težav.

Stvari so bolj komplicirane. Tako na primer še zmeraj ne vem, zakaj se od vsega najbolj bojim, da bi jo uzrl. Da bi mi prišla blizu. Da bi slišal njen glas. Da bi bil z njo tisti njen glasbenik, s katerim se je celo poročila, potem, ko sem mislil, da ji še za občasnega ljubimca ne more biti dober.

Zakaj zadnje čase prihajam pogosteje in zakaj sem danes tu že sredi popoldneva, ko je nazarensko vroče in mi ne pomaga niti ventilator na odprti solarni strehi tega bahavega avtomobila, ki sem si ga sposodil od inženirja, ki dela v mojem gradbenem podjetju, kajti pred Hišo pod hribom ne pridem rad v svojem avtu. Tega bi namreč prepoznala, če bi naključno pogledala skozi okno. Tega pa nočem. Že veliko let imam dobrega, solidnega forda in prepričan sem, da se ga še spomni.

Hotel sem priti na pogreb. Oziroma – nisem hotel priti, pač pa sem natančno vedel, da bi bil to edini razlog, zaradi katerega bi se zmozel znajti v njeni bližini. Vedel sem, kako se mora počutiti ob tisti smrti in da bi me v tem trenutku resnično potrebovala. Na tistem sem jo ves čas enačil z njeno materjo. Še zmeraj sem se spominjal poročnega potovanja, ko je pod večer otožno pogledala po hribih tistega

gorskega kraja. Oči so se ji skalile, četudi so bile v tistem času ves čas zamaknjeno prevzete, da sem bil v sebi tako miren in nekam blaženo spokojen. Vzel sem jo materi, komu drugemu pa tako nikoli ni pripadala. Hotel sem, da mi pripada čisto vsa.

»Kako čudno,« je rekla in se mi naslonila na ramo.

»Sploh mi ni treba imeti slabe vesti, če sem s tabo cel večer in celo noč. Mama se ne bo jezila. Mame kot da sploh več ni. Kako strašno!«

Ni bilo torej samo čudno, tudi strašno je bilo. Tako se je je bala in tako rada jo je imela, kot bi še zmeraj bila otrok. Ko sva se vrnila iz gorskega kraja, sta se objeli in jokali.

»Tako sem te čakala!« je rekla mati.

»Tudi jaz.«

Kot da sem krut in krivičen, ker sem ju razdvojil.

Potem ju nič več ni razdvojilo. Ko me je zapustila, je seveda šla spet k njej. Takrat sem hotel vdreti v hišo in ju kar zaklati, obe. Ni le ena zakrivila moje nesreče. Obe sta jo. Kot sta zmeraj vse počeli v povezavi, v strašni navezi, v grozljivem paktu. Verjetno sta se tudi skupaj odločili, da nisem več dober. Da bosta vse znova.

Zdaj ju je končno razdvojila smrt. In namesto da bi se oddahnil, sem predvsem čutil Katarininino nesrečo. Tisto velikansko žalost, ki jo je kdaj preplavila, zmeraj le zato, da bi se iz nje porodila nova potreba po čistem vzletu. A zdaj bodo vzleti drugačni. Zdaj bo končno morala prenehati biti njen otrok. In prav tega ne bo znala narediti.

Nisem mogel na pogreb. Moral bi prej počistiti z vsem skupaj, a če bi to zmožel, ne bi rabil nikakršnega psihiatra in tudi ne ždenja na tem parkirnem prostoru pod kostanji, kjer se vsaj za nekaj časa zdi, da sem spet našel domov.

V redu, kakšna je torej ta hiša, ki je nikoli ne znam opisati?

Zadnjič sem se resnično prestrašil. Bilo je sredi noči in prišel sem samo zato, da bi v miru pokadil cigareto in razmislil o pravdi v zvezi s plačilom za gradbena dela, ki sem se jih lotil brez napisane pogodbe. In zamočil, kot že dolgo ne.

Prišla sta v manjšem avtomobilu in bila sta skupaj. Parkirala sta prav zraven mene. Najbrž puščata avto tu zato, ker je čez dan senca in zato, da jima ni treba sredi noči odpirati lesenih vhodnih vrat v okviru kraškega portala. Najprej je izstopil on. Imel je pomečkan suknjič in z vzdihom se je pretegnil, po čemer sem slutil, da je bila vožnja naporna in dolga. Ona je še zmeraj sedela na svojem sedežu, naslonjena na vzglavnik. Počasi je šel okrog avtomobila in ji odprl vrata. Oprijela se ga je za roko in počasi iztegnila polovico telesa in za sabo povlekla še drugo polovico. Srce mi je zagalopiralo. Stala je ob meni in če bi spustil šipo, bi se je lahko dotaknil. Na sebi je imela nekaj belega, nosila je fantovsko postrizene lase in njena ramena so bila drobno sključena. Govorila je in ko sem spustil šipo, sem slišal le ime Dacie Maraini in vedel sem, da je nekoč bila soproga Alberta Moravie, kot sem nekje prebral. On je rekel: Ja, res. Ona je rekla: In potem še vse tiste ptice... On ni rekel nič. Do konca galanten je nesel njeno torbo, še zmeraj je imela velike torbe in jo objel okrog ramen in skupaj sta šla čez cesto proti hiši s številko 23, ki je bila potopljena v temo in je nad njo plavala velika luna, ki sem jo lahko tudi sam videl iz avtomobila. Odprla sta leseni porton, ona se je za hip naslonila ob steno, zdelo se mi je, da še zmeraj govori, a je nisem več mogel slišati. Glasbenik, za katerega sem mislil, da je manjše postave, jo je spet prijel za roko in jo kot otroka povlekel od zidu in zaprl porton za njima. Čez nekaj trenutkov je v temni hiši zasvetilo eno od oken,

na katerem je bila bela zavesa kot razpeta čez stekla, pravzaprav je bila kar nekam prilepljena nanj, zgledala je raševinasta in neprobojna.

Prižgal sem novo cigareto in stopil iz avta. Obstal sem ob njenem in si ogledoval notranjost. Bil je mali japonski avto sive barve, na zadnjem sedežu je bila le jopica in zmečkani prospekt.

Ko sem odpeljal (tudi okno je že ugasnilo), sem vedel, da zelo dolgo ne bom mogel spati.

Kako naj vem, kakšna je tista hiša?

V starem delu ni več nikogar.

Morda jo bo naselil kateri od najinih (zdaj njenih) otrok.

Morda jo bosta prodala.

Sta takšna človeka, da bi jo lahko prodala?

Kakšna človeka sta?